

*До 65-літнього ювілею професора
Тетяни Анатоліївни Космеди*

**ПОЛІГРАННА ФІЛОЛОГІЯ
БЕЗ КОРДОНІВ**

Колективна монографія

УДК 81'1

П 50

Рецензенти:

Голобородько К. Ю., доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Ситар Г. В., доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця)

Скаб М. В., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

*Рекомендовано до друку вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 1 від 02.02.2022 р.)*

П 50 **Полігранна філологія без кордонів:** колективна монографія / відп. ред. докт. філол. наук Т. Ф. Осіпова, докт. філол. наук Н. В. Піддубна, докт. філол. наук О. В. Халіман. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 630 с.

ISBN 978-617-8059-53-8

Колективна монографія присвячена багатогранній науковій постаті професора Т. А. Космеди з нагоди її 65-літнього ювілею. У праці вміщено дослідження однодумців, колеґ, учнів і послідовників, що висвітлюють широке коло наукових інтересів ювілярки та присвячені актуальним напрямам сучасної лінгвістики.

Для науковців, викладачів і здобувачів закладів вищої освіти.

The collective monograph is devoted to the versatile scientific figure of Professor T. Kosmeda on the occasion of her 65th anniversary. The paper contains scientific developments of like-minded people, colleagues, students and followers, that cover a wide range of scientific interests of T. Kosmeda and are devoted to current areas of modern linguistics.

The monograph is for scientists, teachers and applicants for higher education.

УДК 81'1

ISBN 978-617-8059-53-8

© Осіпова Т. Ф., Піддубна Н. В., Халіман О. В., 2022 р.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	5
ВСТУП. НАУКОВИЙ ПРОСТІР Т. А. КОСМЕДИ	19
<i>Загітко А., Краснобаєва-Чорна Ж.</i> Від лінгвоаксіології до лінгвотеології: еволюція теоретико-прикладних засад.....	20
РОЗДІЛ 1. ШАНУВАЛЬНО-КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС. СПОГАДИ	41
<i>Біловус Г.</i> Мовознавчий доробок Т. А. Космеди в бібліографічному ограненні	42
<i>Гізінський А.</i> З любов'ю до студентів	51
<i>Ковалевська О., Янчура Д.</i> Роль Тетяни Анатоліївни Космеди у формуванні й розвитку познанської україністики.....	53
<i>Кочан І.</i> Лінгвоперсонологія в науковому доробку проф. Т. Космеди.....	65
<i>Ліс-Маркевіч П.</i> Іван Франко і Тетяна Космеда або симбіоз, що змінив хід речей	73
<i>Олексенко О.</i> Т. А. Космеда і Харків.....	78
<i>Папіш В.</i> Берегиня української словесності (до ювілею Тетяни Космеди)	82
<i>Петрова Т.</i> Критичний дискурс професора Т. А. Космеди	88
<i>Шумицька Г.</i> Про ЛЮДИНУ, яка вмє бачити перспективу.....	101
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА МОВА І МОВНА ПОЛІТИКА	103
<i>Поповський А.</i> На сторожі рідного слова.....	104
<i>Степаненко М.</i> Перифрази як мотиватори конотативності антропоніма <i>Володимир Путін</i>	109
<i>Фаріон І.</i> Неколоніальна мовна модель команди В. Зеленського: свідомість та дія	127
<i>Шумицька Г.</i> “Рідна + державна + іноземні” — оптимальна мовна модель для представника національної спільноти на Закарпатті	141
РОЗДІЛ 3. ДИНАМІКА МОВНИХ ПРОЦЕСІВ	151
<i>Бріцин В.</i> Категорія модальності крізь призму мови й мовлення.....	152
<i>Нелюба А.</i> Спустошення парадигми і закон збереження матерії.....	165
<i>Павлова І.</i> Прагматика числівника <i>один</i> у поетичному тексті.....	175
<i>Пересада Є.</i> Актуальні питання української історіографії: проблема української латиниці на правописній конференції (1927 р.).....	180
<i>Скоробогатова Е.</i> Грамматическое представление интенсивности признака в русском поэтическом дискурсе.....	185
<i>Струганець Л., Костюк Ю.</i> Моделювання вербального континууму сучасної української мови	193

МОДЕЛЮВАННЯ ВЕРБАЛЬНОГО КОНТИНУУМУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЛЮБОВ СТРУГАНЕЦЬ
ЮЛІЯ КОСТЮК

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль — Україна

Лексика — динамічна система, для якої здатність розвиватися є природним способом соціального існування. Водночас це складний багатоаспектний феномен, дослідження якого в межах лінгвістики не може бути вичерпним. Словниковий склад змінюється, реагуючи на всі зрушення в соціумі. У зв'язку з розвитком когнітивної, комунікативної і прагмалінгвістики лексична одиниця постає у вимірі нових парадигм наукового знання: вербалізує концепти, репрезентує ознаки загальномовної та індивідуальної картин світу, виражає мовнокомунікативні стратегії і тактики особистості. Усе ж, як зауважує Т. Космеда, картину світу творять значення, “одягнені” у фіксовану форму²⁹². Тому для найменування словникового складу з комплексом інтердисциплінарних характеристик уводимо поняття “вербальний континуум”. Такий термін слугуватиме увиразненню багатоаспектності його досліджень. Хоча науковий доробок українських мовознавців, у якому висвітлено специфіку лексико-семантичної системи, вагомий, усе ж недостатньо інтегральних розвідок, що синтезовано відображали б стан і статус лексики з комплексом інтердисциплінарних характеристик. Актуальність такої проблематики дослідження детермінована й тим, що студіювання тенденцій розвитку словникового складу мови має першорядне значення для національної лексикографії.

Упродовж останнього десятиліття проблема системного опису лексики була в центрі уваги науковців, передусім академічних установ. В Інституті української мови НАН України реалізовується лексикографічний проєкт *Зведений словник української мови кінця XVIII – поч. XXI ст.*²⁹³

У колективній монографії *Вплив суспільних змін на розвиток української мови* змодельовано реальний стан мобільних ділянок лексику української

---

²⁹² Цит. за: Обеднікова О. М. Идеографічна картина світу. *Вісн. Запоріз. нац. ун-ту*. 2006. № 2. С. 191.

²⁹³ Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія. Леонідові Сидоровичу Паламарчукові / Ін-т укр. мови НАН України; відп. ред. І. С. Гнатюк. Київ: КММ, 2012. 488 с.

мови та динамічні процеси, що найсильніше вплинули на функціонування її лексичної системи²⁹⁴. Автори колективної монографії *Літературна норма і мовна практика* розглядають теоретичні й практичні питання співвідношення літературної норми та сучасної мовної практики, простежують динаміку лексичної норми з погляду її кодифікації²⁹⁵. Т. Коць на основі фактичного матеріалу періодичних видань різної тематики та ідеології запропонувала нормативно-аксіологічну концепцію діахронного аналізу публіцистичного стилю в контексті історії літературної мови з урахуванням соціокультурних і психолінгвальних чинників²⁹⁶. Л. Кислюк здійснила системний аналіз сучасного стану української словотвірної номінації в трьох її взаємопов'язаних виявах: системі мови, загальній (узус) та індивідуальній (ідіолект) мовній практиці²⁹⁷.

Зарубіжні дослідники здебільшого зупиняються на проблематиці тематичних груп лексики літературної мови, але вивчають їх у руслі семантики, прагматики й прикладної лінгвістики. Н. Раймер аналізує семантику на рівні слова й речення²⁹⁸. У роботі висвітлено ключові підходи до вивчення значення та контексту, лексичної семантики, змін та варіацій тематичних множин. Дж. Н. Ліч у праці *Принципи прагматики* пропонує прагматичну модель вивчення лексикону в рамках загальної функціональної моделі мови²⁹⁹. Колективна монографія *Зміна парадигм — нові парадокси* окреслює проблему тезаурусів та їхню роль у комп'ютерній лінгвістиці й семантичному маркуванні лексем для обробки природної мови³⁰⁰. Серед дослідників лексичного складу англійської мови варто виділити К. Годдарда, що представляє лінгвістичний аналіз уживання різних тематичних груп лексики (медичної, спортивної, юридичної, освітньої та економічної) у “мінімальній” англійській мові³⁰¹. Інші дослідники — Т. МакАртур, Ж. Лем-МакАртур, Л. Фонтейн — фокусуються на англійській мові як міжнародній, мовних змінах,

²⁹⁴ Вплив суспільних змін на розвиток української мови / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк; відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2018. 444 с.

²⁹⁵ *Літературна норма і мовна практика* / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ „Вид-во «Аспект-Поліграф»”, 2013. 320 с.

²⁹⁶ Коць Т. А. Українське слово в пресі кінця XIX – початку XXI ст.: динаміка літературної норми. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2018. 422 с.

²⁹⁷ Кислюк Л. Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку. Київ: Вид. дім Дмитра Бурого, 2017. 424 с.

²⁹⁸ Riemer N. *The Routledge Handbook of Semantics* (Routledge Handbooks in Linguistics) 1st Edition. London: Routledge, 2015. 550 p.

²⁹⁹ Leech G. *Principles of Pragmatics*. London: Routledge, 2016, 264 p.

³⁰⁰ *Change of Paradigms — New Paradoxes: Recontextualizing Language and Linguistics* / ed. by J. Daems, E. Zenner et al. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2015. 387 p.

³⁰¹ Goddard C. *Minimal English for a Global World*. Switzerland: Palgrave Macmillan, Cham, 2018. 292 p.

спричинених технологічним прогресом, шляхах походження запозичень різних тематичних множин³⁰².

Стислий огляд нових лексикологічних студій засвідчує, що слово має велику кількість різних характеристик, які спочатку потрібно зафіксувати, а вже далі — аналізувати, моделювати й т. ін. У 20-ті рр. ХХ ст., вивчаючи мовні явища, науковці проводили паралель “мова — біологія”. А Ніковський у статті *Розвиток літературної мови* писав: „Піймати вільного метелика, пришиллити його на дошку, приморити його спиртом, завести його під номер і певний ужиток — марна праця в мові. І знов-же нахапати живих тварин і сотворити одну схожу на їх ліпанку, а тих живих подушити, сказавши про ліпанку: нехай живе — також марна праця. Марна, бо в мові також панує своєрідний дарвінізм”³⁰³. Розвиваючи метафору А. Ніковського, зазначимо, що наш задум полягав у тому, щоб створити своєрідний гербарій слів. Для аналізу вербального континууму української мови було розроблено комп’ютерну програму “Verbarium” (завдяки технічній підтримці Б. Кручака, студента фізико-математичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка), основним завданням якої було моделювання різних тематичних кластерів літературної мови. Інформаційна система “Verbarium” побудована так, що відображає стан лексикону української мови на певному синхронному зрізі.

Передумовою будь-якого комп’ютерного моделювання є, на думку Є. Карпіловської, „формалізація мовного матеріалу, тобто пошук засобів формального, унаочненого, приступного сприйняттю комп’ютера представлення досліджуваного мовного об’єкта — одиниці мови або процесу з її участю”³⁰⁴. Такою формальною ознакою в нашому дослідженні виступає лексична одиниця.

Усі об’єкти інформаційної системи “Verbarium” розподілено на два типи: тематичні й допоміжні. Тематичні об’єкти маніфестують зміст дослідження (початкові, проміжні та результативні матеріали). Допоміжні об’єкти є носіями програмного забезпечення інформаційної оболонки. Оскільки, за нашим задумом, комп’ютерна програма “Verbarium” має фіксувати максимально повну інформацію про лексичну одиницю на перегині наукових парадигм та аналізувати початкові матеріали, база даних “Слово” дає змогу ввести таку інформацію і систематизувати її за багатьма параметрами.

Реєстр слів (переважно кодифікованих лексем) формуємо в алфавітному порядку. Але до загального реєстру лексичних одиниць може входити

---

³⁰² McArthur T., Lam-McArthur J., Fontaine L. *Oxford Companion to the English Language* (Oxford Quick Reference). London: Oxford University Press, 2018. 736 p.

³⁰³ Ніковський А. *Розвиток літературної мови. Життя й революція*. 1925. № 8. С. 28.

³⁰⁴ Карпіловська Є. А. *Вступ до комп’ютерної лінгвістики*. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. С. 9.

й ненормативна лексика (наприклад, жаргонізми). Моделюємо вербальний континуум літературної мови за такими параметрами: семантичним, таксономічним, формально-структурним, прагматичним.

База даних “Семантична стратифікація” містить структуровані дані про те, яку сферу мовної картини світу репрезентує лексема. Як відомо, усі типи класів слів утворюють складну сферу лексичної парадигматики. Лексична система постає як єдність незамкнених семантичних множин, що багаторазово пересікаються і взаємозв’язані численними семантичними ланцюжками. В основі семантичного моделювання — багаторівнева семантична ієрархія тематичних кластерів. Для прикладу розглянемо семантичне моделювання в інформаційній системі “Verbarium” суспільно-політичної лексики.

Оскільки досліджувана лексична множина об’єднує неоднорідні за походженням і семантикою одиниці, зв’язки між якими значною мірою зумовлені структурою зовнішнього світу й реалізуються через низку тісно переплєтених сфер суспільно-політичного життя, виділено в суспільно-політичному лексиконі початку ХХІ століття п’ять тематичних груп: “Суспільство. Держава”, “Політика”, “Право”, “Економіка” та “Військова справа”. Усередині тематичних груп існують тематичні підгрупи — сукупності матеріальних й ідеальних денотатів, позначуваних словесними знаками, між якими можливі різнотипні парадигматичні, синтагматичні та епідигматичні відношення. Глибша спеціалізація денотативної сфери веде до виділення в межах тематичних підгруп тематичних мікрогруп. Перевага такої класифікації полягає в можливості не лімітувати себе аналізом виключно іменників й співвідносних номінативних одиниць, що значно звузило б дослідження, оскільки в суспільно-політичній комунікації важливу роль відіграють прикметники й дієслова.

Тематична група “Політика” — центральна в складі суспільно-політичної лексики. База даних “Семантична стратифікація” дає змогу відобразити багаторівневу семантичну ієрархію цього тематичного кластера. Виокремлено тематичні підгрупи “Суб’єкти політики”, “Міжнародні відносини”, “Управління”, “Ідеологія”, “Вибори”. Але наявна й більш детальна класифікація, зокрема тематична підгрупа “Суб’єкти політики” розподілена на тематичні мікрогрупи “Безпосередні суб’єкти політики” та “Вторинні суб’єкти політики”. До останньої семантичної множини віднесли неологізми, що називають суб’єктів політики за партійною належністю: *ляшківець*, *опоблоківець*, *порошенківець*, *правосекторець*, *риг*, *самопомочівець*, *ударівець* та ін. Зазвичай такі назви осіб загальнономовні словники не фіксують.

З погляду парадигматичних відношень між відповідними лексичними одиницями виокремлюють такі традиційні лексико-семантичні категорії, як полісемія, синонімія, антонімія, омонімія, паронімія. Розглянемо особливості фіксації парадигматичних зв’язків. У сучасній суспільно-політичній лексиці яскравим прикладом таких зв’язків є слова *ополченець*, *сепаратист*, *бойовик*, *терорист*. Унаслідок появи в них ЛСВ “член одного

з антиукраїнських військових формувань, що діють у межах самопроголошених республік”, між лексемами виникли синонімічні відношення, як-от: *Вони застрелили нашого снайпера, після чого **ополченці** на блокпосту відкрили шквальний вогонь по автобусу* (tyzhden.ua, 13.08.2014); *Помічниця держсекретаря США Вікторія Нуланд вважає, що для повернення Україною контролю над окупованими територіями необхідно наполягати на виконанні Росією та **сепаратистами** взятих на себе зобов’язань* (pravda.com.ua, 05.11.2015); *На Маріупольському напрямку танки **бойовиків** вели вогонь по Водяному та Лебединському* (expres.ua, 07.03.2017); *Чоловік приєднався до **терористів** в 2014 році* (pravda.com.ua, 28.10.2016). При цьому лексема *ополченець* увійшла в українську мову з російської пропаганди, оскільки фактично підтверджує тамтешній наратив про самоорганізацію військових формувань із місцевого населення. Простежуємо, що нове значення закріпилося у вжитку, і лексеми *сепаратист*, *бойовик*, *терорист* реалізують його частіше, ніж інші свої ЛСВ (на початку протистояння на Донбасі аналізовані слова вживалися з означеннями: *проросійський, донецький, луганський*, але надалі потреба в уточненні відпала).

Між неосемантами виникають також антонімічні зв’язки. Через пильну увагу ЗМІ до виборів у США контекстуальними антонімами стали лексеми *синій* — *червоний*, що означають “продемократичний” і “прореспубліканський”, тому що ці кольори є символами відповідних партій і їх прихильників: *За кого проголосують цього разу традиційні “**червоні**” та “**сині**” штати, а також штати, що не визначилися?* (voxukraine.org, 25.10.2016). У базі даних “Семантична стратифікація” можна відстежити наявність синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, оскільки кількість параметрів для характеристики лексичної одиниці не обмежена. А мікроконтексти, що демонструють уживання лексичної одиниці, фіксуємо у базі даних “Функціонування”.

Комп’ютерна програма “Verbarium” дає змогу розмежувати загально-вживані лексичні одиниці й терміни, активно задіяні в сучасній комунікації. Таксономія номінативних одиниць є досить розгалуженою. У мові спеціального призначення, яка репрезентує окрему галузь, лексику кваліфікуємо як спеціальну (або ж як фахову лексику) й розподіляємо (зокрема в інформаційній системі) на таксономічні ранги так: 1) терміни окремої галузі, 2) екстрагалузеві термінологічні одиниці; 3) термінологізовані загально-вживані лексичні одиниці; 4) номенклатура; 5) професіоналізми, професійний жаргон. Наприклад, до розряду суспільно-політичної номенклатури ми віднесли такі назви партій: *БПП, УДАР, Народний фронт, Самопоміч, Радикальна партія, Правий сектор, Опозиційний блок, Слуга Народу, Демсокира, Укроп* тощо.

База даних “Формально-структурні типи” (рис. 1) враховує віднесеність лексичної одиниці до однієї з груп: 1) слова, які виникли за типовими для національної мови словотвірними способами; 2) багатокomпонентні лексичні

одиниці; 3) іншомовні запозичення. Відповідно суспільно-політичну лексику розподілено на лексику за способами українського словотворення (морфологічний спосіб словотворення (з детальнішою градацією), лексико-семантичний спосіб словотворення, морфолого-синтаксичний спосіб словотворення; іншомовні запозичення (можна зазначити мову-донора), багатокomпонентні номінації. Такий детальний поділ потрібен для формування проміжних результатів дослідження, зокрема для визначення продуктивності способів творення лексичних одиниць в окремих тематичних множинах. До результативних матеріалів дослідження належать дані про продуктивність формантів *-ець, -івець, -ник, -ист/-іст, -н(я), -изм/-ізм, -ств(о), -ин(а), -ість, -аці(я), -нн(я), ськ(ий), -ійн(ий), -ичн(ий), -ов(ий), -ува(ти), и(ти), анти-, е-, про-, до-, пост-, де-, псевдо-, квазі-, пост-*.

Установлено, що деякі одиниці утворені незвичними для суспільно-політичного лексикону формантами: *-(я), -ик, -ат(а), -ович, -к(а)*, що увиразнює образну й експресивну конотацію неолексем. Складні новотвори не тільки називають нові феномени суспільно-політичного життя, а й дають їм оцінку (переважно негативну). Асоціації мовців спираються на просторічні та пейоративні елементи, а об'єктом іронії є політичні діячі, самопроголошені республіки й негативні явища суспільно-політичного життя. Такі одиниці частіше зафіксовані в дописах користувачів соціальних мереж, ніж в інтернет-виданнях. У зв'язку із цим увиразнюється значення бази даних "Функціонування".

Моделювання вербального континууму за прагматичним принципом побудоване з урахуванням стилістичного потенціалу лексики у спеціальній і неспеціальній сферах. До кожної лексичної одиниці в базі даних "Функціонування" можна додавати необмежену кількість цитат. Передбачено систематизацію джерельного матеріалу за рубриками. Кожну рубрику можна деталізувати. Наприклад, рубрику "Художня мова" можна доповнити переліком прізвищ письменників. У рубриці "Інтернет-комунікація" важливе розмежування інтернет-видань і дописів у соціальних мережах.

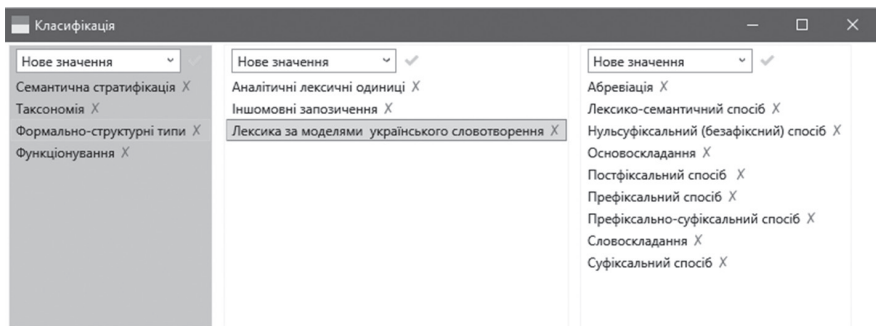

Рис. 1. База даних "Формально-структурні типи" комп'ютерної програми "Verbarium"

Для дослідження соціонормативних ознак лексичних одиниць корисно мати систематизовану інформацію про варіантні реалізації. Комп'ютерна програма “Verbarium” дає змогу це зробити. Наприклад, суспільно-політичні неозапозичення демонструють варіативність, найчастіше утворюючи пару “транслітерований варіант — транскрибований варіант”: *фандрайзинг* — *фандрейзинг* (англ. — *fundraising*). Обидва варіанти активно вживаються в мові українських інтернет-видань і вже утворили паралельні ланцюжки похідних слів (*фандрайзер* — *фандрейзер*, *фандрайзинговий* — *фандрейзинговий*, *фандрайзити* — *фандрейзити*, *нафандрайзити* — *нафандрейзити*), порівн.: *Деякий час була там одночасно президентом, фандрайзером та оператором колл-центру* (pravda.com.ua, 09.10.2017); *Саме тому наші фандрейзингові ініціативи спрямовані на українську аудиторію, а не на боротьбу за гранти* (24tv.ua, 05.05.2018); *Ви задали, що вам вдалося фандрайзити спочатку менші суми, а потім і більші* (hromadske.radio, 03.07.2016); *Вреши-реши, усе, на що спромігся Трамп — це позичити на кампанію 10 мільйонів, і то за умови, що ці гроші йому повернуть одразу, як зможуть нафандрейзити цю суму* (zaxid.net, 07.07.2018). Попри те, що варіант *фандрайзинг* переважає в пошукових запитах (рис. 2), його транскрибований конкурент відповідає принципів відтворення дифтонга [ei] у запозиченнях і має більші шанси стати кодифікованим.

Інтерес із часом ⌚

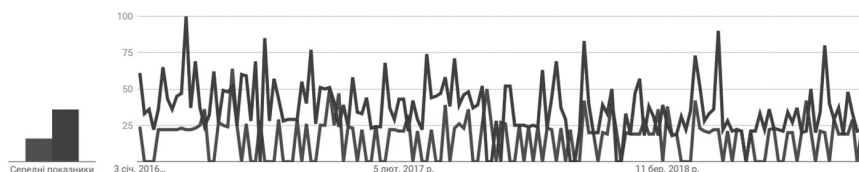

Рис. 2. Частотність пошукових запитів “фандрейзинг”, “фандрайзинг” користувачів Google в Україні за період 01.01.2016 – 31.12.2018 рр. (джерело: Google Trends)

Наведена ілюстрація увиразнює роль кількісних показників у лексикологічних студіях. Оскільки комп'ютерна програма “Verbarium” не має обмежень у кількості параметрів, вибраних для аналізу, цілком логічним є запровадження бази даних “Статистика”, куди можна вводити для зберігання та подальшого вивчення кількісні характеристики, зокрема результати соціолінгвістичного аналізу. У результаті опитування було встановлено, що значення *імпічмент* — “процедура усунення від посади вищих державних осіб” — розуміють 86 % опитаних вікової групи “18–35”, 92 % опитаних вікової групи “36–55” та 96 % опитаних вікової групи “56+”; відома семантика слова *дауншифтер* — “той, хто переміщується із престижного соціального

середовища в менш престижне” — 62 % опитаних вікової групи “18–35”, 40 % опитаних вікової групи “36–55” та 24 % опитаних вікової групи “56+”; знає значення слова *абсентеїзм* — “ухилення від участі у виборах, зборах тощо” — ще менша кількість: лише 22 % опитаних вікової групи “18–35”, 30 % опитаних вікової групи “36–55” та 14 % опитаних вікової групи “56+”.

Отже, результати дослідження вербального континууму літературної мови на основі інтегрального та лінгвоінформаційного підходів сприяють систематизації знань про мовну картину світу, дають змогу відчувати енергетику мовотворення, укладати словники різних типів. Вивчення окремих тематичних кластерів (суспільно-політичної, конфесійної, футбольної лексики та ін.) відкриє можливості для окреслення напрямків їхнього розвитку, закономірностей усталення нових номінацій, специфіки конкурування варіантів, змін стилістичного потенціалу лексики в системі мови й у тексті. Загалом бази даних комп’ютерної програми “Verbarium” демонструють панораму розвитку лексичної системи української мови в сучасних суспільно-політичних і культурних умовах функціонування.